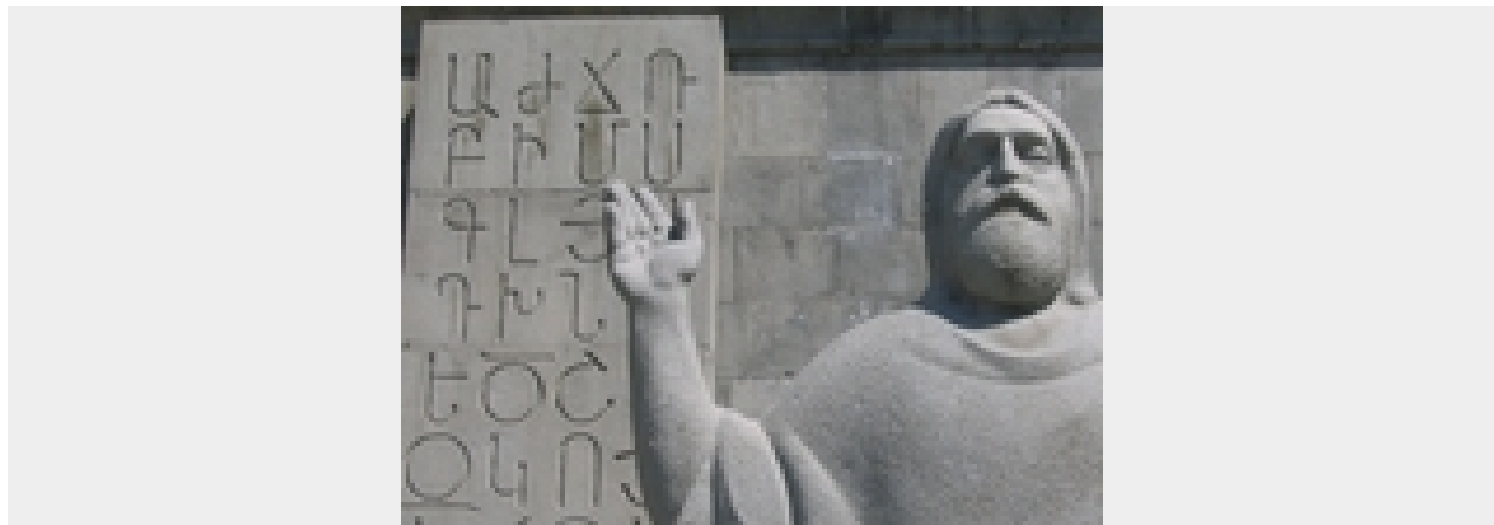

ԽԱՌՆԻՃԱՂԱՆՃ՝ ԽՕՍԱԿՑԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒՆ ՄԷՋ

Posted on January 23, 2014 by Keghart

Category: [Opinions](#)

Ահազանգային Արձագանգ

Պարոյր Աղպաշեան, Պեյրուբ, 23 Յունուար 2014

Վերնագիրը տարօրինակ թող չթուի, որովհետեւ խօսքը կը վերաբերի մեր գրական լեզուներուն՝ Արեւմտահայերէնին եւ Արեւելահայերէնին, բայց, այս պարագային, ոչ իրենց առանձին շերտաւորումներով կամ հատուածներով, այլ... "միաւորուած" տարբերակներով:

Արեւելահայը կը փորձէ Արեւմտահայերէն խօսիլ (ես կ'ըսեի՝ կապկել), բայց ՉԻ ՅԱԶՈՂԻՐ, ոչ միայն լեզուաճական առումով, այլեւ՝ առօրեանում, շեշտադրութեամբ, կշռութեամբ, կշռութեամբ, նոյնիսկ՝ մտածողութեամբ ու հոգեբանութեամբ:

Ահազանգային Արձագանգ

Պարոյր Աղպաշեան, Պեյրուբ, 23 Յունուար 2014

Վերնագիրը տարօրինակ թող չթուի, որովհետեւ խօսքը կը վերաբերի մեր գրական լեզուներուն՝ Արեւմտահայերէնին եւ Արեւելահայերէնին, բայց, այս պարագային, ոչ իրենց առանձին շերտաւորումներով կամ հատուածներով, այլ... "միաւորուած" տարբերակներով:

Արեւելահայը կը փորձէ Արեւմտահայերէն խօսիլ (ես կ'ըսեի՝ կապկել), բայց ՉԻ ՅԱԶՈՂԻՐ, ոչ միայն լեզուաճական առումով, այլեւ՝ առօրեանում, շեշտադրութեամբ, կշռութեամբ, կշռութեամբ, նոյնիսկ՝ մտածողութեամբ ու հոգեբանութեամբ:

Արեւմտահայը, իր հերթին, կը փորձէ Արեւելահայերէն խօսիլ (ես կ'ըսեի՝ դարձեալ կապկել), բայց ԿԸ ԶԱԽՈՂԻ, ոչ միայն իր անգիտութեան պատճառով, այլեւ՝ զուր ճիգեր թափելով ճիշդ արտայայտուելու կամ "յարմարուելու" անոր նրբութիւններուն, բայց միշտ, անբնական եղանակաւորումներով:

Արդի՞նքը այս արուեստական փորձութիւններուն.

Լեզուախօսական կատարեալ խառնիճադանճ մը, ուր Արեւմտահայերէնն ու Արեւելահայերէնը, հաւասարապէ՛ս, թիրախ են անգութեան անտեղի ոտնձգութիւններու, աղաւաղելով անոնց արտայայտման կամ արտաբերման նրբերանգներն ու իւրայատկութիւնները:

Շատեր կրնան բարեմտօրէն (կամ միամտօրէն) մտածել, թէ ի՞նչ կայ ասոր մեջ, այնքան ատեն որ երկու գրական լեզուներուն միջեւ "մերձեցում" կը կատարուի, "նոյնացում"ի կը դիմուի, գիտակցաբար թէ ոչ, չէ՞ որ զանոնք միացնելը կամ միաձուլելը *ազգային պահանջատիրութիւն* մըն է, թէկուզեւ հեռանկարային զարգացումներով, աստիճանական հոլովոյթներով ու ժամանակային հանգրուաններով:

Բայց, կարելի՞ է այդպիսի մակերեսայնութեամբ, նոյնիսկ թեթեւօլիկութեամբ վերաբերուիլ մեր Ոսկեղնիկին հետ, որ դառն ճակատագրի բերումով, ունեցած է *երկլեզու ճիւղաւորում, միալեզու բովանդակութեամբ*, բայց, *տարաբնոյթ ձեւաւորումներով*:

Մենք տակալին կ'ապրինք մղձալանջը Մեսրոպեան դասական ուղղագրութեան, որ 1922ին, պետական *դեկրետով*, եղծանուեցաւ ու բռնաբարուեցաւ, մինչեւ օրս անոր վերասրբագրումը եւ վերականգնումը ձգելով երազատեսային խաբկանքներու յորձանուտին մէջ:

Ներկայիս, երբ հայրենիքը անկախացած է, բայց հայրենաթողներուն քանակը հասած է վտանգաւոր սահմաններու, իսկ սփիւռքահայութիւնը կը դիմագրաւէ անկանխատեսելի մարտահրաւերներ, գաղութային իրավիճակները ձեւափոխուելու պարտադրութիւններու առջեւ կը գտնուին, հայկական երկնակամարին վրայ, Հայաստան թէ Սփիւռք, կը սաւառնին բազմաթիւ... մահացնող մահացուներ, որոնց մէջ, առաջին հերթին, Հայոց լեզուն, իր տարբերակներով:

Այո՛, իր տարբերակներով, առաւել կամ նուազ ակերներով:

Հայաստանի Հանրապետութեան պետական լեզուն՝ Հայոց մայրենին է, բայց, իշխանութիւնը եւ անոր ենթակայ համապատասխան կողմեր, ո՞րքանով նախանձախնդիր, աչալուրջ ու հետեւողական են հայերէնը պահելու իր անաղարտութեան, ճշդախօսութեան եւ անհպելիութեան մակարդակներուն վրայ, երբ մամուլը, հեռատեսիլի կայանները, լրատուամիջոցները եւ հասարակութիւնը, մեծաւ մասամբ, կը դաւաճանէ անոր նուիրականութիւններուն:

Սփիւռքը, որ կ'ապրի Արեւմտահայերէնը կորսնցնելու սպառնալիքին տակ, արդեօք պիտի կարենա՞յ շրջանցել յամեցող վտանգները, երբ դպրոց, մշակոյթ, մամուլ, եւայլն, սկսած են կորսնցնել իրենց հարազատութիւնները, անձնատուր ըլլալով անորոշութիւններու հետզհետէ ալեկոծող ալիքներուն:

Այսօր, երբ ուշացած (ու խիստ ուշացած), Արեւմտահայ լեզուի պաշտպանութեան մասին կը խօսուի, ինքնին հարց չէ՞ թէ ատիկա ինչպէս պիտի կարգադրուի, այնքան ատեն որ՝ *իւրաքանչիւր ազգային կառոյցէ ներս կայ զգալի բացակայութիւն* մը մաքուր ու ճշգրիտ լեզուախօսներու, լեզուագիտակներու կամ լեզուավարժներու (անշուշտ, մեր ակնարկութիւնը կ'երթայ գրական Արեւմտահայերէնին):

Այնուամենայնիւ, այդ աշխատանքը կը տարուի, սակայն, ի՞նչ կարողականութեամբ, հասողութեամբ եւ արդիւնաւետութեամբ, կը մնայ խոշո՞ր հարցական մը, ի դէմս Արեւմտահայերէնի քառասմբակ նահանջին:

Այս ազգային-լեզուական տագնապին վրայ, վերջերս նոր աղետ մը եւս սկսած է ձեւաւորուիլ, որ կը կոչուի.

ԱՐԵՎՄՏԱՀԱՅ-ԱՐԵՎԵԼԱՀԱՅ ԼԵՉՈՒՆԵՐՈՒ ԽԱՌՆԻՃԱՂԱՆՃ

Ո՞ր կարելի է (չ)հանդիպիլ այս այլանդակութեան՝

- Լոս Անճելըսի արշակաւանի՞ն մէջ
- Միջին Արեւելքի քառսի՞ն մէջ
- Այլ հայագաղութներու խառնափնթորի՞ն մէջ
- Հայաստանի խաչմերուկներո՞ւն վրայ
- Անպաշտօն կամ պաշտօնական խօսակցութիւններո՞ւ առիթով:

Ցաւալի է, որ սկսած է դրսեւորուիլ *ծանծադամիտ* հայերէն մը, որ ո՛չ մեր զոյգ գրական լեզուներուն կը ծառայէ, ո՛չ ալ միացեալ հայերէնի մը հաւանական գոյացումին:

Հայաստանի լսատեսողական միջոցները, իրենց գրոյցներուն կամ հանդիպումներուն ընթացքին, երբ սփիւռքահայ հիւրեր կ'ընդունին, այս վերջինները, որոնց մեծ մասը Արեւմտահայերէնին իսկ տիրացած չէ, երբեմն գիտակցաբար, երբեմն անգիտակցաբար, ուղղակի կը բարբառեն արեւմտահայերէնախառն արեւելահայերէնով կամ արեւելահայերէնախառն արեւմտահայերէնով:

Ի՞նչ կ'ապացուցանեն ասոնք, կամ ի՞նչ կ'ապացուցուի այս անհեթեթութեամբ. այս կամ այն հատուածը կը շահի, թե՞ երկուքին... միացումը, մինչ, խորքին մէջ, Ոսկեղնիկն է որ կը խոցոտուի ու կը խողխողուի, նորութային-անկումային կարգավիճակով:

Աւելի ահաւորը, սփիւռքահայ մտաւորականը (իմա՝ Հայաստանի Գրողներու Միութեան լիիրա՛ւ անդամը), երբ Հայաստանի մէջ կը խօսի այսպիսի ՎԻՐԱԲՈՐ հայերէնով, ալ պետք է պատկերացնել, թէ ո՛րը հասած ենք եւ ո՛րը հասցուցած մեր բիւրեղեայ հայերէնը:

(Ի դէպ, Երեւանի Պետական Համալսարանի մեր ուսանողական տարիներուն (գէթ անձս), քանի մը անգամ "դիտողութիւն" ստացած եմ դասախօսներէս, թէ ինչո՞ւ Արեւմտահայերէնով կ'արտայայտուիմ, թէեւ նոյնքան ալ սկսած էինք տիրապետել Արեւելահայերէնին եւ զայն խօսած ու գործած եմ (ու կը գործածեմ) հոն՝ ուր պետք է):

Հետեւաբար, եթէ կայ նախանձախնդրութիւն, Արեւմտահայերէնը գործածելու, իւրացնելու ու պահպանելու, ինչո՞ւ ցուցամուիկութիւն կը կատարուի, ինչո՞ւ ոտնձգութիւն կ'արձանագրուի, ինչո՞ւ ապաշնորհութիւն կը ցուցաբերուի, ինչո՞ւ ապիկարութեան կը դիմուի:

Այս բոլորէն աւելի եւ հիմնական, ո՛վ առաջքը պիտի առնէ այս թաւալքին եւ ի՞նչ կտրականութեամբ, ի տես մեր լեզուին նկատմամբ ցուցաբերուած բազմաբնոյթ ու բազմագլուխ, աժան ու անսանձ ասպատակութիւններուն:

Վերջին հաշուով, Արեւելահայերէնը իր տեղը ունի որպէս *պետական լեզու*, իսկ Արեւմտահայերէնը իր տեղը՝ որպէս արեւմտահայութեան խօսակցամիջոց, երկուքը զիրար չեն հակասեր, ոչ ալ կը հակադրեն, սակայն, զանոնք կարելի չէ գործածել այնպիսի ձախաւերութեամբ, խաչաձեւութեամբ ու զիկզակութեամբ, որոնց ականջալուր կ'ըլլանք ժողովրդային թէ մտաւորական շրջանակներէ ներս:

